

Az osztrák polgári iskola reformja.

A háború folytán megváltozott kulturális és gazdasági viszonyok nemcsak nálunk, hanem az egész világon arra késztették az illetékes hatóságokat és pedagógusokat, hogy megreformálják a közoktatásügyet. Ezek a reformtörekvések helyenkint igen érdekes és tanulságos reformokat eredményeztek. A külföldi reformmozgalmakról azonban még nagyon kevés ismertetést láttunk. Pedig nagyon kívánatos lenne, hogy legalább közvetlen szomszédaink közoktatásügyét közelebbről megismerjük, mert ezek viszonyai sok tekintetben hasonlóak a miénkhez s az ott felmerült gondolatok és az ott megvalósított reformok egyike-másika tanulságos lehet ránk nézve is.

A jelen ismertetés az osztrák polgári iskolákról és a polgári iskolák reformjáról akar némi tájékoztatást nyújtani. Ismeretes, hogy az osztrák polgári iskolák az ötödik elemi osztály fölé épült három-, illetőleg négyosztályú általános, tehát mindenkire kötelező iskolák, mint nálunk a hatosztályú népiskolák. Aki tehát nem akar valamilyen középiskolába járni, az köteles az öt elemi után a háromosztályú polgári iskolát végezni. Aki pedig a polgári után akar valamely felsőbb középiskolába vagy szakiskolába lépni, az még egy negyedik évfolyamot jár.

Az osztrák polgári iskolákban szaktanítás folyik. A tanítást polgári iskolai tanítók végzik. Ezek képzettségüket nem valamely főiskolán nyerik, hanem magánúton készülnek a vizsgálatra. Az osztrák néptanítók képesítő vizsgálatra csak két évi gyakorlat után jelentkezhetnek. Aki pedig polgári iskolai képzettséget akar szerezni, az a néptanítói oklevél megszerzésétől számított egy-két év múlva jelentkezhetik polgári iskolai tanítóképesítő vizsgálatra.

Az osztrák polgári iskola tehát nem más, mint felsőbb népiskola s nagyjában megegyezik a németországi nyolcosztályú népiskolával. A tankötelezettség Ausztriában a 6. évtől a 14. évig tart. A tankötelezettségnek ez a nagy kitolása azonban igen megnehezítette a pályaválasztást, mert a tanulóknak vagy igen korán, a 9–10. életévben kellett pályát választani, vagy pedig nagyon messzire kitolódott a pályaválasztás lehetősége, mert csak a 15. életévben volt lehetséges. Amellett pedig egyáltalában nem nyújtott lehetőséget arra, hogy a tanulók iskolatípust változtathassanak, ha a régi iskolatípus nem felelt meg tehetségüknek. A háború után tehát a pedagógus körök sürgették az iskolák reformját. Ennek a mozgalomnak az eredménye lett az, hogy a közoktatásügyi kormányzat 1921-ben kidolgoztatott egy reformtervezetet, amelynek a célja egy új iskolatípus létesítése volt. Ez az új iskolatípus egy általános középiskola lenne (*Allgemeine Mittelschule*). A kidolgozott tervezetet és tantervet megküldötték a különféle tanítói kamaráknak (népiskolai, középiskolai és főiskolai tanítói kamara), amelyek a tervezetet

letárgyalták és ezen tanácskozások alapján kidolgozták az általános középiskola szervezetét és tantervét. 1922 őszén megnyitották kísérletképpen az új iskolát. Egyelőre csak Bécsben létesítettek hat általános középiskolát, még pedig 3 fiú- és 3 leányiskolát. A cél ugyanis az, hogy ha ezek a kísérletek beválnak, akkor az összes polgári iskolákat fokozatosan átalakítanák négyosztályos általános középiskolákká. Ez az általános középiskola azonban mindenkire nézve kötelező volna.

A bécsi kísérleti iskolák ezidén fejezik be a negyedik iskolai évet és már most folynak a tanácskozások és tárgyalások a szerzett tapasztalatokról. A hangulat általában az új iskola mellett szól és ha az eredmények kielégítők lesznek, akkor a jövő tanévtől megkezdődnek a polgári iskolák fokozatos átalakítása általános középiskolákká.

Az osztrák általános középiskola a következő gondolatokon épült fel. Minden iskolának a feladata egyfelől az, hogy a nép valamennyi tagjának megadja a lehető legmagasabb műveltségét, másfelől meg az, hogy megadja azokat a különböző képzési lehetőségeket, amelyekre mind az államnak, mind az általános kultúrának szüksége van. Az első feladatból az következik, hogy az iskolaügy egységes legyen, az utóbbiból pedig az, hogy minél differenciáltabb legyen. Kérdés, hogy mikor végződjék az egységes képzés, amely a népiskolával kezdődik és mikor kezdődjék a képzés differenciálódása, amely az egyetemmel végződik. Mert kétségtelen, hogy minden korán kezdődő differenciálódás kielezi a szociális ellentéteket és megnehezíti a helyes pályaválasztást, viszont minden későn kezdődő differenciálódás gyengíti a speciális kiképzést és azzal a veszéllyel fenyeget, hogy a magasabb kultúra hordozóinak színvonala süllyed. Olyan iskolatípust kell tehát létesíteni, amely lehetővé teszi mindkét feladat megoldását. A meglévő iskolák ugyanis nem felelnek meg ezeknek a követelményeknek, mert egyrészt nagyon korán kezdik a differenciálódást, másrészt meg egyáltalában nem differenciálódnak. Az a korhatár, ahol a differenciálódás a tanulók tehetsége és képességei szerint megkezdődhetik, a 10. életév, és az a határ, ahol az egységes nevelés és oktatás végződik, a 14. életév. Az új iskolatípus tehát az 5., 6., 7. és 8. iskolai évre terjed ki. A differenciálódás alapja mindenkor a tanuló tehetsége és képessége.

Ezen gondolatmenet alapján dolgozták ki azután az új általános középiskola szervezetét és tantervét. Az általános középiskola négyosztályú, mindenkire nézve kötelező iskola, amely a negyedik elemi osztályra épül. Ez az iskola egységes ugyan, de a tanulók tehetsége szerint differenciálódik. Minden osztály két osztályszakaszra (*Klassenzug*) oszlik. Az első osztályszakaszba kerülnek a tehetségesebb tanulók, a másodikba a kevésbé tehetségesebbek és a tehetségtelenek. A beosztás a IV. elemi elvégzése után a tanítók által adott bizonyítványok alapján történik. Az egységes tanterv lehetővé teszi, hogy az első

osztályszakaszból bármikor a másodikba kerülhet a tanuló, ha nem felel ott meg, viszont felvételi vizsgálatl a második osztályszakaszból az elsőbe is kerülhet, ha megfelel. Általános elv az, hogy a tanerők mindkét osztályszakaszban tartoznak tanítani. Az iskolában vegyesen tanítanak középiskolai (egyetemet végzett) és polgári iskolai tanerők.

Az első osztályszakasz tanulói speciális képességeik és hajlamaik szerint ismét differenciálódnak, aszerint, hogy a tanulók mi iránt mutatnak nagyobb tehetséget. Aszerint, hogy valamely tanuló mi iránt mutat nagyobb tehetséget, a nyelvek, a természettudományok vagy a matematika iránt, aszerint kap a neki megfelelő tárgyakból behatóbb kiképzést. A tanterv tehát valamennyi tanulóra nézve ugyanaz, csupán azokon az órákon különülnek el a tanulók, amelyekben behatóbb kiképzésben részesülnek. Ezzel az intézkedéssel megőrzik az oktatás egységét a

A bécsi kísérleti általános középiskola óraterve:

Tantárgy	a) Idegen nyelv nélkül					b) Idegen nyelvvel				
	I.	II.	III.	IV.	Jegyzet	I.	II.	III.	IV.	Jegyzet
Hittan	2	2	2	2		2	2	2	2	
Német nyelv.....	6	5	5	5		6	5	4	4	
Idegen nyelv.....	—	—	—	—		—	—	5	5	
Földrajz	2	2	2	2		2	2	2	2	
Történelem	1	2	2	2		1	2	2	2	
Természetráajz,vegytan	1	2	3	3		1	2	3	3	
Természettan	1	2	2	2		1	2	2	2	
Számтан és mértan..	5	6	4	4		5	6	4	4	
Rajz és írás.....	4	4	4	4		4	4	3	3	
Ének	1	1	1	—	fiúk részére	1	1	1	—	fiúk részére
	1	1	1	1	lányok «	1	1	1	1	lányok «
Torna.....	3	3	3	3		3	3	3	3	
Kézimunka	2	2	2	3	fiúk «	2	2	2	2	fiúk «
	3	3	3	3	lányok «	3	3	3	3	lányok «
Gyorsírás	—	—	2	2	fakultatív	—	—	2	2	fakultatív
Fiúk	28	31	30	30		28	31	35	34	
Lányok	29	32	33	33		29	32	36	36	

14. életévig, de viszont lehetővé teszik a differenciálódást a tanulók tehetsége szerint már a 10. életévtől kezdve.

Az I. és II. osztályban nincs idegen nyelv. A III. osztályban a tanulók választhatnak tehetségük és hajlamuk szerint vagy latin nyelvet, ha gimnáziumban óhajtják tanulmányaikat folytatni, vagy francia nyelvet, ha a reáliskolába akarnak menni. Ha azonban valaki nem akar idegen nyelvet tanulni, akkor az anyanyelvben nyer behatóbb kiképzést.

Az általános középiskolának tehát ú. n. mozgatható tanterve (*beweglicher Lehrplan*) van. Ez azt jelenti, hogy a tanterv és az óraterv külső keretei egységesek, de bizonyos tárgyakból tartalomban, minőség- és mennyiségben különböző tantervek vannak.

Azok a tanulók, akik az általános középiskolát elvégezték, aszerint, hogy milyen minőségű tanulmányt végeztek, különféle minősítést nyernek további tanulmányaikra nézve. Középiskolába csak az mehet, aki latint vagy franciát tanult. Aki pedig nem tanult idegen nyelvet, az aszerint, hogy az első osztályszakaszt, tehát a bővített anyagot végezte-e el, vagy csak a második osztályszakaszt, aszerint mehet felsőbb vagy alsóbb szakiskolákba.

Hogy némi fogalmat nyerjünk az új iskolatípus tantervéről, közöljük a bécsi kísérleti általános középiskolának az óratervét.

Lux Gyula.

IRODALOM.

Imre Sándor: A családi nevelés főkérdései. (Szülők Könyvtára. 1—3.) Budapest. Studium. 1925. 154 lap.

Bizonyos, hogy csak ép, harmonikus családi életen épül föl a helyes társadalmi s nemzeti élet és viszont a családi élet bomlása nyomban megérzik a nemzeti társadalmon is. Ebből pedig az következik, hogy valamely nemzet regenerálódásának is a családból kell kiindulnia. Ha ma sokszor elszomorító tüneteket veszünk észre nemzeti, kivált fővárosi társadalmunkban, ez biztos jele annak, hogy a mai családi élet általában nem olyan, aminek lennie kellene, hogy a szülőknek nagyrésze nem sokat gondol gyermekei nevelésével, hanem könnyelműen átengedi az „életnek“, hogy az nevelje őket.

Ha pedig valamikor, úgy nemzetünk mai helyzetében mutatkozik szükségesnek a szülők nevelői felelősségének tudatossá tétele. Az összeomlás óta csakugyan több oldalról meg is indult a munkálkodás abban az irányban, hogy a szülőket a nevelés kérdéseivel való komolyabb foglalkozásra bírják, röviden: „a szülőket neveljük“.

E körbe tartozik Imre Sándor új könyve is, mely nagyrészt a Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság s a Budapesti Népművelési Bizottság által szervezett Szülők Iskolájában tartott előadásokat